

Posudok oponenta habilitačnej práce

Habilitant: PhDr. Michal Kozubík, PhD.

Názov práce: *Tradičná rómska kultúra – Mýtus či realita? Reflexia diela Samuela ab Hortisa „Zigeuner in Ungarn“ v kontexte pomáhajúcich profesií*

Študijný odbor: 3.1.14 Sociálna práca

Habilitant PhDr. Michal Kozubík, PhD. sa zaoberá problematikou rómskej kultúry v súčasných podmienkach. Pre svoje argumenty hľadá archívne pramene i inšpiráciu v „zabudnutom“ diele osvieteného učenca Samuela Augustiniho ab Hortisa „Zigeuner in Ungarn“. Uvedené dielo bolo vydané v rokoch 1775 a 1776 a vyšlo v 39 časopiseckých pokračovaniach. O slovenský preklad a vydanie sa zaslúžila PhDr. Viera Urbancová, DrSc. v roku 1994. V poznámkach sa dozvedáme, že zakladateľ štúdia rómskej problematiky Heinrich M.G. Grellmann vo svojej ťažiskovej štúdii „Die Zigeuner – ein historischer Versuch.../Lipisko, 1783/ opísal z článkov Augustiniho – celé pasáže. Uvedený text preberali ďalšie generácie autorov...

Z uvedeného vyplýva, že problém plagiátorstva je starý ako veda sama. Na strane druhej ak tvrdíme, že etnografické štúdie Augustiniho sú prvé, mali by sme vedieť, že v období osvietenstva existovali staršie historické a lingvistické práce, ktoré obsahovali mnohé etnografické poznámky v nemeckom jazyku a Augustini v Nemecku študoval. Prirodzene k uvedeným prameňom mal prístup. Z uvedeného pohľadu boli ťažiskové diela Alberta Krantza /Cransius/ „*Saxonia.Rerum Germanicorum historici clarissimi*“ /Kolín n.R.,1520/a Martina Jacoba Thomasiusa „*Dissertatio philosophica de Cingaris...*“ /Lipisko, 1671/, ktoré obsahujú etnografické opisy Rómov /Tatern Heyden/. Augustini mal prístup možno k desiatkam ďalších textov, ktoré pri písaní svojej štúdie využil. V Uhorsku bol pravdepodobne jedným z prvých, v Nemecku jedným z mnohých...Dôvodom, že zostal nepovšimnutým je miesto jeho pôsobenia /Kežmarok/ mimo významné univerzitné pôsobiská /Lipisko, Viedeň, Kolín n.R., Heidelberg, Wittenberg a iné/ a hlavné mesto /Budapešť/. Bol potomok vystaňovalcov, nazývaných v Nemecku „*Volksdeutsche*“, Nemci žijúci v cudzine...Nie inak je tomu v maďarskej odbornej spisbe. Hermann Antal v trojväzkovom diele „*Dokumente zur geschichte der Zigeuner*“ /Budapest, 1893/ Augustiniho neuvádza. V českej spisbe Jiří Hanzal /*Cikáni na Moravě v 15. až 18.století*, 2004, s.161/ Augustinimu bez kontextu venuje jednu vetu a premenúva ho na „Agostini“. Ani klasičky českej romistickej školy M.Hubschmannová a E. Davidová, spolu s historikom C.Nečasom do roku 1994 o Augustiniho štúdii nevedeli a ani po jej vydaní mu nevenovali žiadnu pozornosť. To isté platí aj pre zakladateľku rómskych štúdií u nás E. Horváthovú. Nie je to ich chyba. Chyba je vo vzťahu slovenskej academickej obce k rómskej problematike *en bloc* a tým pádom sa ignoruje všetko čo sa danej problematike týka. Dnes sa už nič nenapraví, maximálne na „národnej“ úrovni...

Habilitant sa snaží o oživenie i zasadenie Augustiniho štúdie do kultúrno-antropologického kontextu /evolucionizmus, symbolická antropológia/. Ak hovorí o mýte či realite tradičnej rómskej kultúry, vyplýva to do určitej miery z nemožnosti oprieť sa o relevantné pramene „našej“ provincie. Kto sa zaoberal uvedenou problematikou po Augustinim? Dedinskí duchovní, učitelia, kronikári... nie vysoko

vzdelaní profesori indoeurópskych jazykov, koloniálnej antropológie a eugeniky. V porovnaní so súčasnosťou žiadny výraznejší obrat nenastal... Michal Kozubík sa niekoľko posledných rokov pohyboval v rodnom podtatranskom regióne, kde zanechal „zaviatu stopu“ aj Samuel Augustini a žijú tu generácie Rómov, ktorí sú s oboma bádateľmi neviditeľne prepojení. Vzťahy medzi generáciami ľudí sa nemenia, hranica medzi majoritou a minoritou je zjavná. Mení sa „len“ tradičná rómska kultúra. Augustini na rozdiel od Kozubíka odpozoroval to, čo súčasník sa dozvedá len z prameňov rôznej odbornej úrovne. Kozubík operuje s „novými“ pojmami: Kultúra chudoby, underclass, exklúzia, segregácia...Zanikli obranné mechanizmy tradičnej kultúry. Jej nositelia už dávno rezignovali. Rôznymi /ne/legálnymi spôsobmi /stratégiami/ sa snažia o každodenné prežitie. Habilitant píše o trojnásobnej marginalizácii. Treťou je dištanc medzi jednotlivými vrstvami obyvateľov osád /s.137/. V podstate sa jedná o skrytú, „vnútornú“ marginalizáciu vychádzajúcou z „praveku“ sociálneho usporiadania v kastovnom systéme. Pre Kultúru chudoby je to živná pôda pre jej difúziu. S pohľadu oponenta chcem upozorniť na jeden fenomén a to je lokálna ekonomika /ekonomická antropológia/, ktorá funguje na princípe medzirodinnej a medziklanovej výpomoci resp. konkurencii. Vnútrolokálna ekonomická segregácia zvyhodňuje niektoré rodiny, klany, ktoré profitujú s riadenej výpomoci, protislužieb tzv. čiernej ekonomiky, prispievajú k prehĺbovaniu vazalskej finančnej závislosti, sociálno-patologických javov a deviácii. Smerom k majoritnej spoločnosti profitujú z vládnych i nevládnych projektov... Je rozpad a negatívna transformácia súčasným stavom tradičnej rómskej kultúry alebo je to o tzv. štokholmskom syndróme obetí? Bolo to tak aj v minulosti a my sa zbytočne vzrušujeme? Vidíme to, čo Augustini nevidel?

Zhrnutie výsledkov. Samuel Augustini napísal svoju štúdiu v dobrej viere stúpenca osvieteneckých ideí. Vy sa prispôbíte a my vás odmeníme – prijatím. Najprv to bude bolieť, ale potom si zvyknete a na bolesť si nespomeniete. Niečo podobné sľubovali aj ideológovia a sociálni vedci socialistickej integrácie a akulturácie /v komunizme budeme jedna masa/. V súčasnosti multikulturalizmus i iné humanistické izmy nefungujú. Plánované sociálne procesy sa v praxi stávajú neovládateľnými a bezvýslednými. Mnohí si osvojili tvrdenie o ceste do pekla, ktorú lemujú dobré úmysly. Iní hovoria o šokových terapiách, kultúrnych šokoch a etnických, sociálnych konfliktoch, neokolonializme a dezintegrácii kultúry, rozpade a zániku. Sú aj takí, ktorí hovoria, že sa to aj s božou pomocou nejako utrasie...Michal Kozubík neponúka riešenie, má zo svojich skúseností skôr obavy. Dúfajme, že jeho hlas bude počuť na univerzitnej pôde a v jeho rodnom podtatranskom kraji.

Otázka do diskusie. Môžete bližšie vysvetliť tvrdenie o prítomnosti animizmu v každej spoločenskej vrstve? /s.157/

Záver. Habilitant je nádejným vysokoškolským pedagógom i terénnym bádateľom. Predložená habilitačná práca je dôkazom jeho rozhladu a schopnosti spájať myšlienky a fakty do logických súvislostí, hľadať nepoznané významy. Doporučujem Vedeckej rade Fakulty sociálnych vied a zdravotníctva UKF v Nitre schváliť PhDr. Michalovi Kozubíkovi, PhD., udelenie pedagogickej hodnosti „docent“ v študijnom odbore 3. 1. 14. Sociálna práca.